УДК 614.258;616-083.98
ББК 68.7я73
М 42

Рекомендовано до опублікування вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 4 від 01.10.2010 р.)

Автори: В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, В.В. Паламар, І.М. Азарський, Г.Б. Кучанська, Н.Д. Корольова, А.О. Новицький

У посібнику розкрито питання надзвичайних ситуацій, їх походження, причини виникнення та медико-санітарні наслідки при них. Описано загальні принципи надання медичної допомоги потерпілим при надзвичайних ситуаціях, організації лікувально-евакуаційного забезпечення. Надано алгоритми виконання практичних навичок.

Розкрито питання організації санітарно-гігієнічного і протиепідемічного забезпечення населення, проведення його захисту в умовах надзвичайних ситуацій; механізм передачі інформації по вертикалі з місця виникнення надзвичайних ситуацій. Книга підготовлена згідно з Державною програмою зі створення єдиної системи надання екстреної медичної допомоги.

Для студентів вищих медичних навчальних закладів II—IV рівнів акредитації.

Рецензенти:

А.І. Годлевський — зав. кафедри факультетської хірургії Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, заслужений діяч науки і техніки, д-р мед. наук, проф.;

М.І. Бадюк — начальник кафедри Організації медичного забезпечення Збройних Сил УВМА, д-р мед. наук, доц., полковник мед. служби;

С.Д. Вовченко — начальник Головного управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи Вінницької обласної державної адміністрації

ISBN 978-617-505-283-9

© В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, В.В. Паламар, І.М. Азарський, Г.Б. Кучанська, Н.Д. Корольова, А.О. Новицький, 2010, 2013
© ВСВ "Медицина", оформлення, 2013

Зміст

Список скорочень 9
Розділ 1. Надзвичайні ситуації. Загальна характеристика, класифікація 11
Надзвичайні ситуації природного характеру 15
Стихійні лиха геологічного походження 15
Землетрус 15
Моретрус (цунамі) 22
Вулкани 23
Зсуви 24
Стихійні лиха гідрологічного (топологічного) походження 26
Повінь 26
Селі 31
Затори та зажори льоду на ріках 33
Нагони 33
Снігові лавини, замети і зледеніння 33
Стихійні лиха метеорологічного походження 35
Шторми, урагани, смерчі 35
Надзвичайні ситуації техногенного походження 38
Транспортні катастрофи 38
Організація роботи медичних формувань служби медицини катастроф на місці транспортної катастрофи 60
Безпека на льоду 61
Допомога при утопленні 62
Надзвичайні ситуації воєнного часу 72
Розділ 2. Нормативно-правові акти, організація та завдання Державної служби медицини катастроф 80
Нормативно-правові акти, що визначають організацію і діяльність Державної служби медицини катастроф 80
Основні принципи організації Державної служби медицини катастроф 83
Принципи управління з надання екстреної медичної допомоги населенню та матеріально-технічне забезпечення Державної служби медицини катастроф 84
Особливості організаційної структури Державної служби медицини катастроф України 85

Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф як головний заклад Державної служби медицини катастроф 88
Спеціалізовані бригади постійної готовності першої черги Державної служби медицини катастроф 89
Спеціалізовані бригади постійної готовності другої черги Державної служби медицини катастроф 91
Ліжкофонд Державної служби медицини катастроф територіального рівня 93
Сили, заклади та формування Державної служби медицини катастроф 95
Координаційна комісія Державної служби медицини катастроф 96
Державна служба медицини катастроф області. Обласна координаційна комісія та формування Державної служби медицини катастроф 97

Розділ 3. Загальні принципи надання медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях 100
Види і суть медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях 101
Перша медична допомога 101
Долікарська допомога 102
Перша лікарська допомога 103
Кваліфікована медична допомога 106
Спеціалізована медична допомога 109
Загальний (первинний) огляд потерпілих 111
Загальні етапи послідовності надання допомоги 114
A (airways): відновлення прохідності дихальних шляхів 114
B (breathing): відновлення дихання 118
C (circulation): кровообіг 132
C^1 (cervical spine): стан шийного відділу хребта 135
Поняття про травми 136
Переломи. Допомога при них 136
Засоби іммобілізації 137
Вакуумні засоби іммобілізації 138
Підручні засоби іммобілізації 141
Вивихи. Допомога при них 141
Поняття про політравму 147
Алгоритм надання медичної допомоги на догоспітальному етапі 154
Синдром тривалого стиснення тканин 161
Особливості надання невідкладної допомоги хворим із синдромом тривалого стиснення тканин 165
Поняття про відмороження 167
Поняття про опіки 175
Визначення площі опікової поверхні. Сортувальні групи опіку 176
Патогенез та клінічна картина опіків 178

Перша допомога при опіках 181
Прогностичний індекс (індекс Франка) 183
Поняття про хімічні опіки 183
Поняття про електротравму 184
Поняття про радіаційні опіки 189
Допомога при радіаційних опіках 191
Поняття про рани 192
Допомога при ранах 195
Поняття про кровотечі 196
Тимчасові методи спинення зовнішньої кровотечі 197
Стисна пов'язка. Підвищене положення кінцівки 197
Пальцьове притиснення артерій 198
Максимальне згинання кінцівки в суглобі 203
Спинення кровотечі за допомогою джгута 205
Спинення кровотечі за допомогою ременя (паска), джгута-закрутки 208
Спинення кровотечі за методом Мікуліча 209
Остаточний метод спинення зовнішньої кровотечі 210
Ушкодження органа зору 210
Травми органа зору 211
Опіки органа зору 214
Способи транспортування і перенесення потерпілих 216
Перенесення потерпілих за допомогою підручних засобів 216
Перенесення потерпілого однією особою 217
Перенесення потерпілого двома особами, застосовуючи лямки 219
Перенесення потерпілого на стандартних ношах 219

Розділ 4. Організація лікувально-евакуаційного забезпечення населення під час надзвичайних ситуацій 222
Етапи медичної евакуації 228
Рятування потерпілих в умовах надзвичайних ситуацій 231
Медичне сортування 234
Медична документація 238
Організація медичної допомоги на першому етапі медичної евакуації 242
Основи організації лікувально-евакуаційного забезпечення 250
Особливості організації медичної допомоги дітям при надзвичайних ситуаціях 256
Особливості реанімації та інтенсивної терапії у дітей при масових ураженнях 260

Розділ 5. Аварії на радіаційно небезпечних об'єктах. Організація допомоги постраждалим 269
Аварії на радіаційно небезпечних об'єктах 269
Характеристика фаз (етапів) розвитку ядерної аварії 270
Зони забруднення території, критерії оцінки 275